

Emergentismus (a emergence)

Přesně vzato znamená emergování (event. emergence) česky vynořování či vynoření. To ovšem zdaleka nevypovídá nic o tom, že to „vynořené“ je něčím vskutku novým, co tu ještě nijak předtím nebylo. To, co se vynořuje nebo vynořilo, bylo předtím zanořené či ponořené, ale někde „tam“ to *bylo*. Už v tom je zřetelně vidět jakási polovičitost, ať už její původ je v Kantovi (že o „věci o sobě“ nemůžeme nic vědět), nebo v Husserlovi (resp. vůbec ve fenomenologii, které zcela odmítá mluvit o tom, jak věci vskutku „jsou“), nebo jde případně ještě o jiný původ. Nás naproti tomu zajímá nikoli to, co se jako „nové“ pouze jeví, nýbrž co „novým“ vskutku jest. Důsledně chápaný emergentismus nemůže proto zůstat u vynořování něčeho, co dosud bylo zanořeno, nýbrž musí se tázat po vynořování něčeho „nového“ z „nicoty“, z „ničeho“. A proto se každý důsledný emergentista musí tázat po „nicotě“. A to tím spíš, že v evropské tradici už byl formulován a do jisté hloubky promyšlen křesťanský koncept stvoření z ničeho, a to v opozici proti pojetí tvoření (vytváření, zhotovování) něčeho z nějakého podkladu, substrátu, materiálu. Ovšem i v této křesťanské tradici není pojetí „nicoty“ náležitě domyšleno, tj. až do filosofické hloubky. Myšlenka „naprostého nic“, „naprosté nicoty“ je totiž těžko udržitelná, pokud Bůh jako Stvořitel je (bude) nadále chápán jako „něco“ (nebo „někdo“, což je jen kvalitativní, nikoli absolutní diference). Trváme-li na původní „ko-existenci“ Boha-Stvořitele a naprosté nicoty, je obtížné se vyhnout myšlence emanace vskutku důsledně koncepčně (a nejen dogmaticky). Vždyť čím by pak takové stvořování mohlo být než právě emanací? Vždyť to je nevyřešený problém už starořeckých filosofů, jak vůbec může něco „konkrétního“ vzniknout z *arché*, mít původ (počátek) v *arché*? Někteří filosofové se přece také už tázali, jak by mohl z nevlasu vzniknout vlas nebo z nemasa maso (Anaxagoras, zl. B 10); a takový Empedoklés mluvil o pošetilcích, „kteří se kojí vírou, že vzniká, co nebylo dříve, ...“ (zl. B 11). Z toho všeho je zřejmé, že myšlenka „emergence“ musí být domyšlena, dotažena, tedy radikalizována.

(Písek, 120102-2.)